

Ehkäisevän päihdetyön kypsyysanalyysi / tulokset

Juuka 22.5.2026

Osa-alue 1. Strateginen orientaatio

Onko toimintaa ohjaavat ehkäisevän päihdetyön tavoitteet määritelty ja perustuvatko ne tietoon kunnan päihde-, tupakka- ja rahapelioloista?

Alkava

Erityisiä tavoitteita ehkäisevälle päihdetyölle ei ole määritelty yhdessä.

Kehittyvä

Tavoitteita on asetettu, mutta ne eivät välttämättä perustu päihde-, tupakka- ja rahapelioloissa havaittuihin haasteisiin ja jäävät vielä irralleen edistämisen toimenpiteistä.

Hyvä

Keskeiset EPT-haasteet päihde-, tupakka- ja rahapeliolojen perusteella on tunnistettu ja niiden perusteella on yhdessä sovittu tavoitteista ja niitä tukevista toimenpiteistä.

Optimaalinen

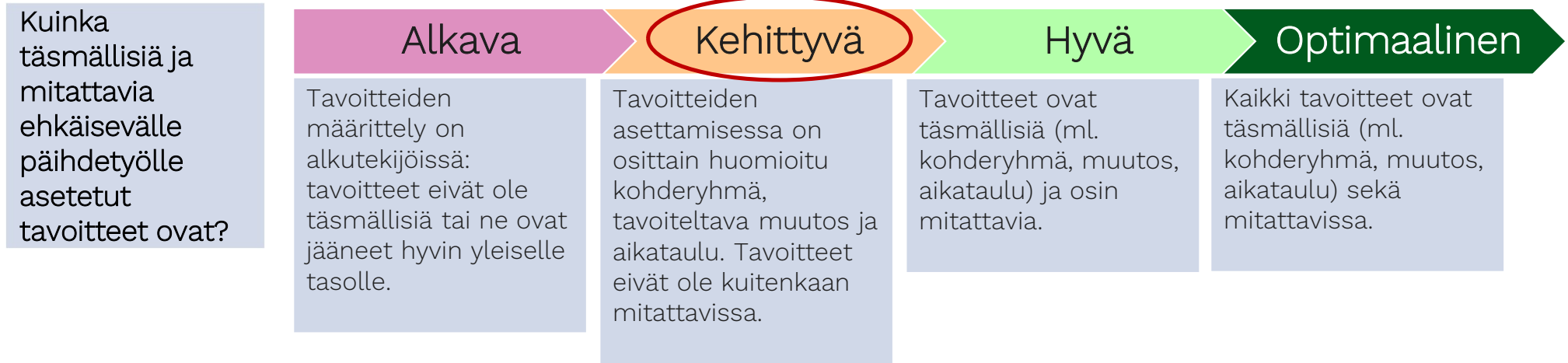
On erikseen määritelty pitkänaikavälin tavoitteiden lisäksi vuosittaiset tavoitteet. Pyritään kohti strategisesti määriteltyä tahtotilaa mitattavia tavoitteita tukevilla yhteisesti valituilla toimilla, joiden toteutumista seurataan suunnitelmallisesti.

Soveltaen: Harju-Kivinen, Raija (2021). Ehkäisevän päihdetyön tiedollinen johtamisen hanke (EPTT), Keski-Suomen sairaanhoitopiiri.

- Perustelut: Alkulähtökohtiin nähden on menty eteenpäin, mutta toimenpiteet eivät täysin vielä kohdennu päihdetilanteeseen. Tilannekuvassa ei ole yhtä selkeää tarvetta kohdentaa toimenpiteitä, mutta yleisiä toimenpiteitä on.
- Sovitut kehittämiskohteet: Jatkossa vaikuttavien toimien käyttöönotto nopeasti ja hyvinvointialueen tuella, jos tarve ilmenee.

Osa-alue 2. Tavoitteiden täsmällisyys* ja mitattavuus

* Täsmällisellä tavoitteella tarkoitetaan, että se on selkeästi määritelty, riittävän konkreettinen, sidottu aikaan ja saavutettavissa oleva, eli realistinen. Tavoite voi koskea tiettyä toimintaa, tuotosta tai niiden aikaansaamaa muutosta. Liian yleisellä tasolla muotoiltua tavoitetta (esim. ”syrjäytyminen vähenee”) on vaikea, ellei mahdoton arvioida, joten se kannattaa jakaa pienemmiksi osatavoitteiksi. Tavoitetta voi täsmentää miettimällä sille kohderyhmät, ja välttämällä usean eri asian niputtamista samaan tavoitteeseen. Tavoitteen sijaan tarvekuvausta voi hyödyntää ilmiön ja sen yhteyksien kuvaamiseen. Tavoitteen täsmällisyys helpottaa sen mittaamista, eli sitä miten haluttuja tuloksia ja vaikutuksia voidaan saada näkyväksi, eli millaista tiedonkeruuta ja mittareita tarvitaan.

Soveltaen: Harju-Kivinen, Raija (2021). Ehkäisevän päihdetyön tiedolla johtamisen hanke (EPTT), Keski-Suomen sairaanhoitopiiri.

- Perustelut: Tavoitteita on, mutta niitä ei tällä hetkellä pysty kunnolla mittaamaan.
- Sovitut kehittämiskohteet: Uuden toimintamallin käyttöönoton myötä tuki johdolle tavoitteen mittaamiseen konkretiassa.

Osa-alue 3. Osallisuus toimintaa ohjaavan suunnitelman* laadinnassa

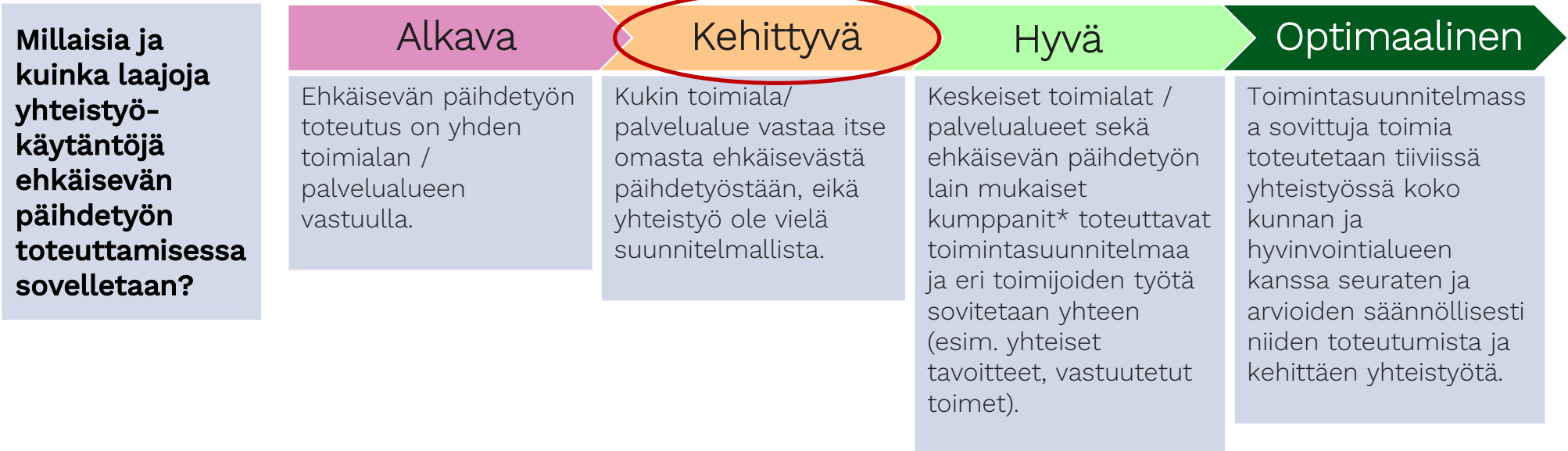

* esim. hyvinvointikertomus- ja suunnitelma tai erillinen EPT-suunnitelma tai vastaava.

- Perustelut: Hyte-suunnitelman (johon EPT sisältyy) laadinnassa on ollut laaja osallisuus.
- Sovitut kehittämiskohteet: Ehkäisevän päihdetyön teeman nostaminen asukasosallistamisessa, tarvitaanko oma tarkentava alasuunnitelma?

Osa-alue 4. Yhteistyö ja kumppanuudet

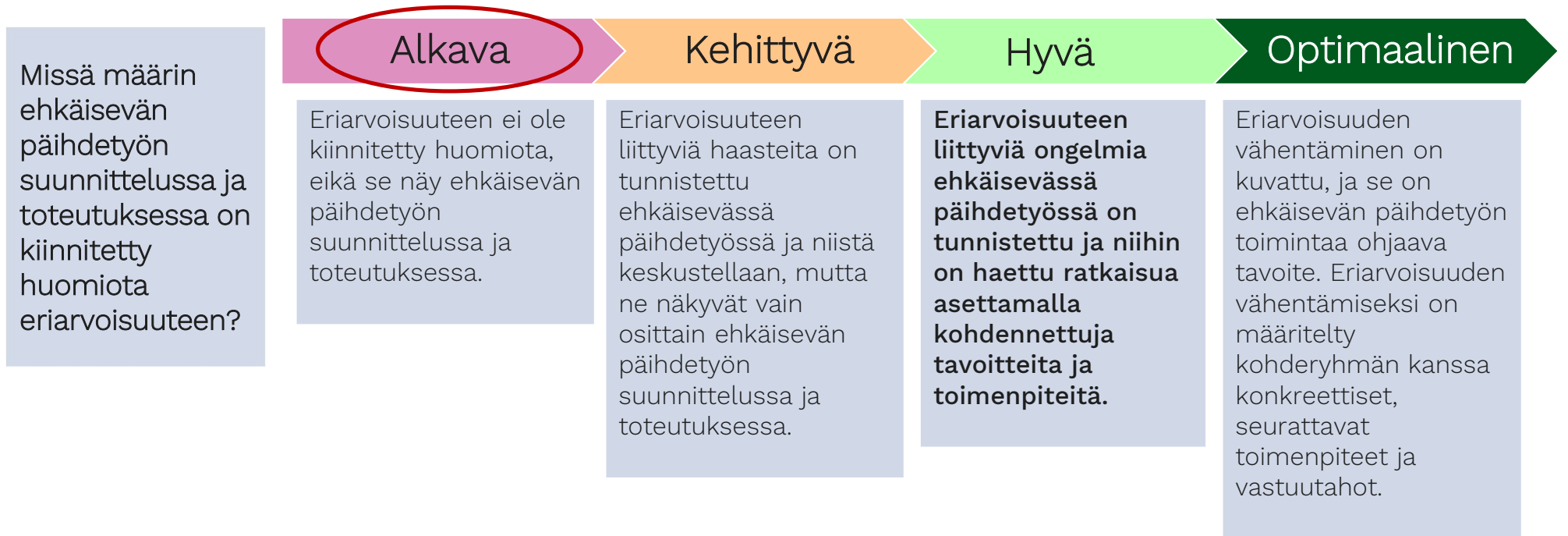
* valvontaviranomaiset, seurakunnat/ uskonnolliset yhteisöt, järjestöt, elinkeinotoimijat

Soveltaen: Harju-Kivinen, Raija (2021). Ehkäisevän päihdetyön tiedollisen johtamisen hanke (EPTT), Keski-Suomen sairaanhoitopiiri.

- Perustelut: Ei ole yhteistä keskustelua ja sopimista toimenpiteissä, kukin tekee omalla tontillaan.
- Sovitut kehittämiskohteet: Teeman äärellä työskentely yhdessä; tähän keinojen pohdinta, tai kokouskäytänteiden uudelleen pohdinta.

Osa-alue 5. Eriarvoisuuden* huomiointi

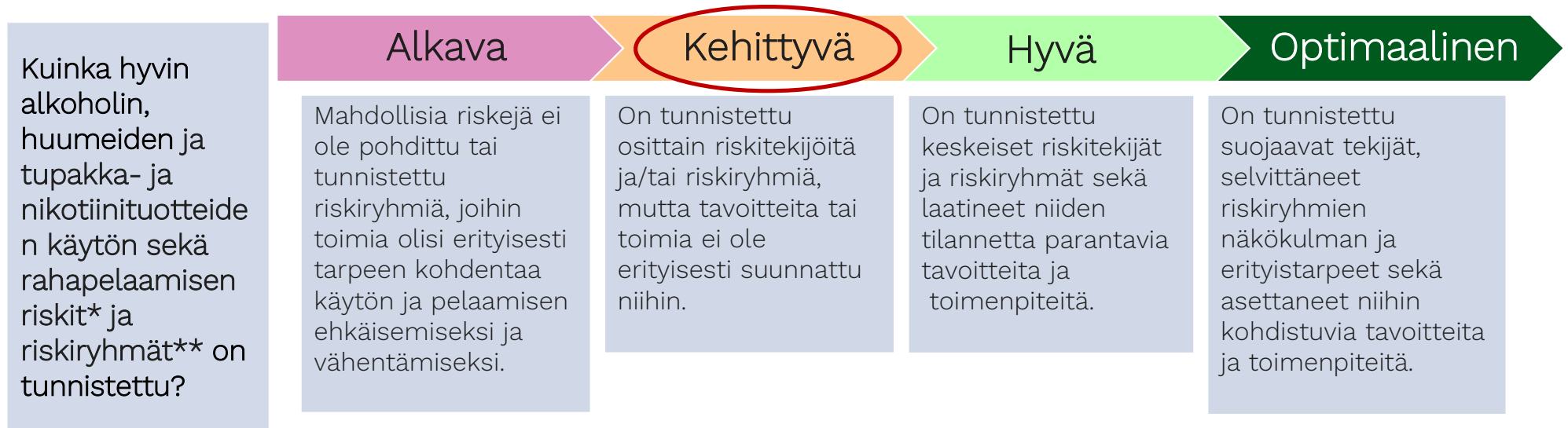
* Eriarvoisuudella viitataan eri ihmisryhmien erilaisiin mahdollisuuksiin yhteiskunnassa elää elämää, joihin päihteet, tupakka- ja nikotiinituotteet ja rahapelaaminen tai niistä aiheutuvat haitat eivät kuulu. Erilaiset mahdollisuudet voivat juontaa juurensa esimerkiksi sosiaaliseen tai taloudelliseen tilanteeseen, terveyteen, kouluttautumismahdollisuuksiin, kulttuuriin, uskontoon, ikään, sukupuoleen, työmarkkinoihin, ympäristötekijöihin ja toimintamahdollisuuksiin.

Soveltaen: Harju-Kivinen, Raija (2021). Ehkäisevän päihdetyön tiedon johtamisen hanke (EPTT), Keski-Suomen sairaanhoitopiiri.

- Perustelut: Eriarvoisuuden näkökulmat tiedetään, mutta niistä ei ole keskusteltu tai toimenpiteissä huomioitu.
- Sovitut kehittämiskohteet: Nostetaan asia keskusteluun/konkretisoidaan toimenpiteitä.

Osa-alue 6. Riskien ja riskiryhmien tunnistaminen

* Riskillä tarkoitetaan niiden mahdollisuuksien huomioimista, että jokin haitallinen seuraus esimerkiksi päihteiden ja tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön tai rahapelaamisen vuoksi toteutuu.

** Riskiryhmillä tarkoitetaan haavoittuvia ryhmiä, joilla on kohonnut riski esimerkiksi aloittaa päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö tai rahapelaaminen tai joilla on kohonnut riski kokea niistä aiheutuvia haittoja.

- Perustelut: -
- Sovitut kehittämiskohteet: -

Osa-alue 7. Tiedolla johtaminen

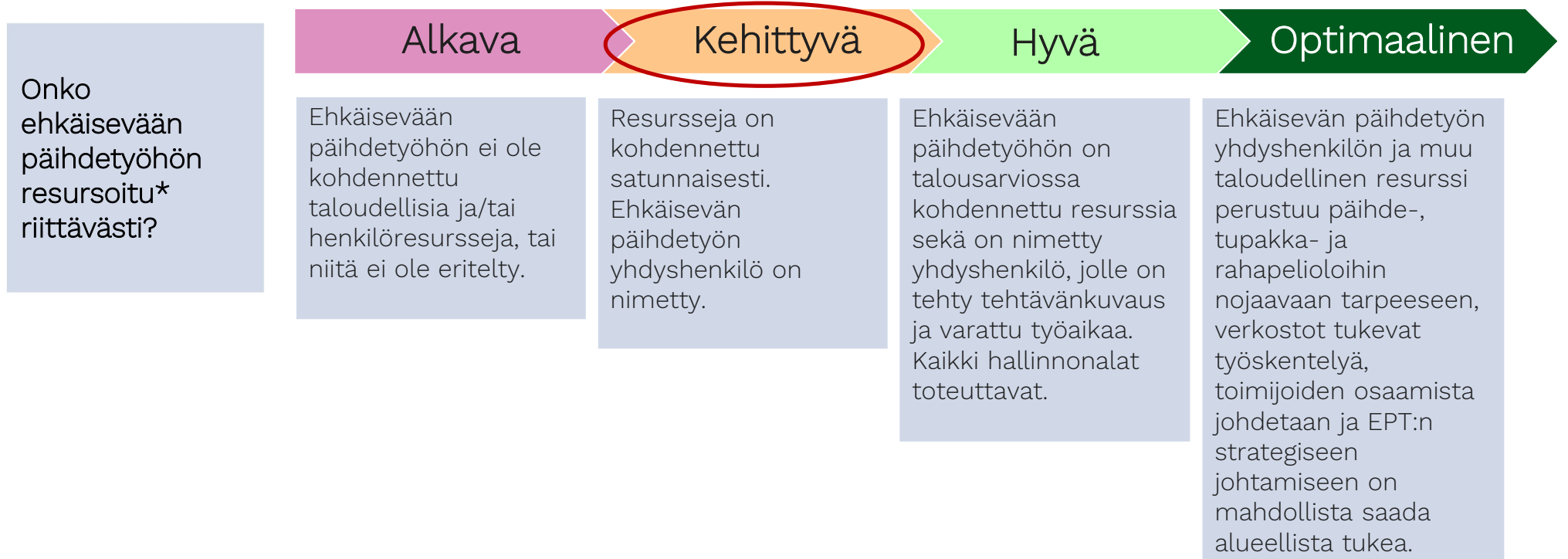
* Tiedolla tarkoitetaan tietoa kunnan päihde-, tupakka- ja rahapelioloista (ml. kokemustieto, mahdolliset hiljaiset signaalit) sekä tutkittua tietoa toimivaksi ja hyväksi todetuista ehkäisevän päihdetyön menetelmistä ja osaavia ammattilaisia.

Soveltaen: Harju-Kivinen, Raija (2021). Ehkäisevän päihdetyön tiedolla johtamisen hanke (EPTT), Keski-Suomen sairaanhoitopiiri.

- Perustelut: Seurantamittareita on valittu niin hyvin kuin on mahdollista (pienen kunnan haaste saada tietoa). Kokemustietoa hyödynnetään.
- Sovitut kehittämiskohteet: Pyrkimys jatkossa valitsemaan vaikuttavuuteen pohjautuvia toimenpiteitä.

Osa-alue 8. Resursointi

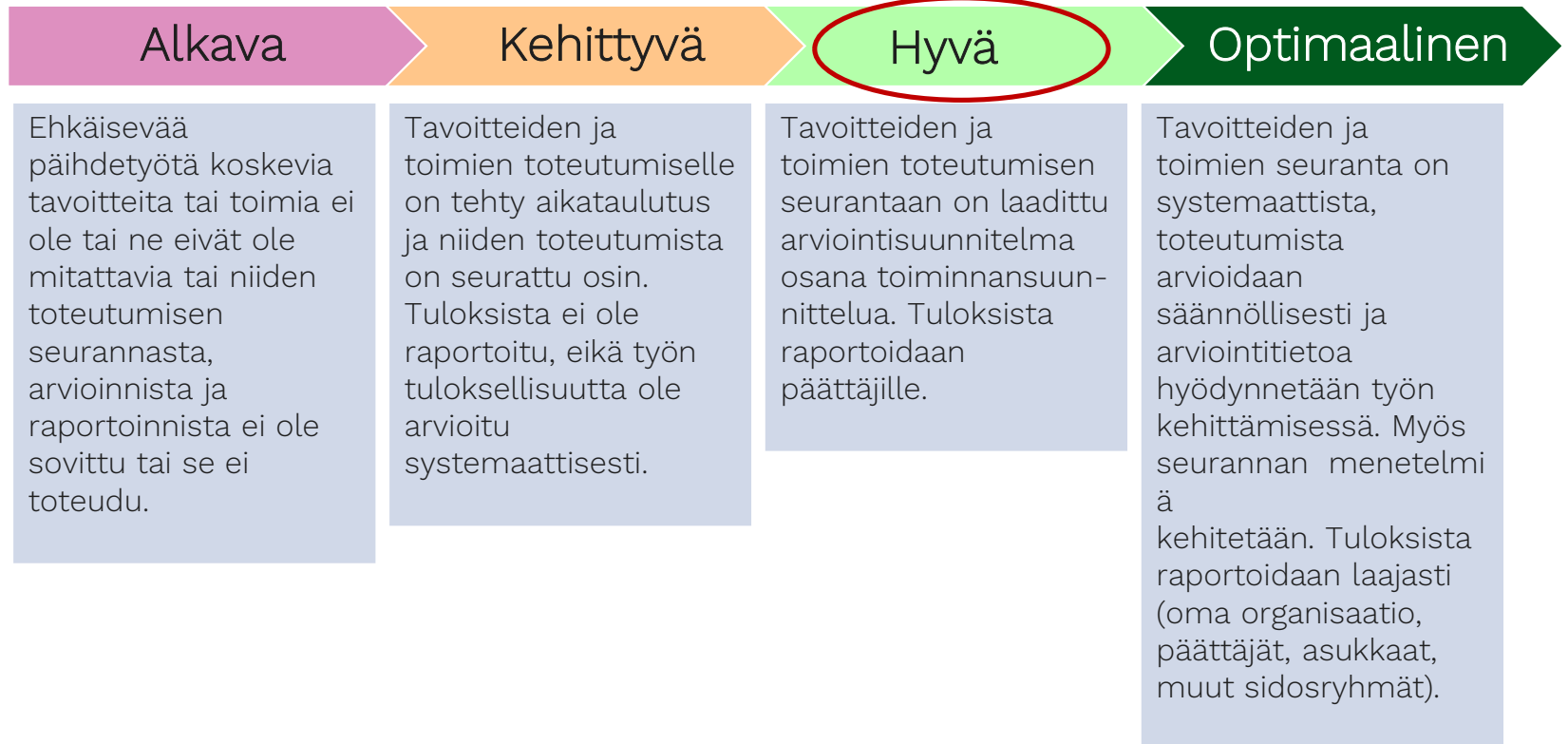
* Resursointi pitää sisällään käytettävissä olevan työajan, , toimintarahat ja verkostot ja ammattilaiset sekä niiden osaamisen. Sen riittävyyteen vaikuttaa mm. päihde-, tupakka- ja rahapelioloihin liittyvä tarve, työlle asetetut tavoitteet sekä asukas- ja asiakasmäärä.

- Perustelut: Ei vielä hyvä, koska ei toteudu kaikilla hallinonaloilla.
- Sovitut kehittämiskohteet: Ennakointi esim. hankkeisiin liittyen (työajan varaaminen kehittämistoimille)

Osa-alue 9. Seuranta, arviointi ja raportointi

Miten ehkäisevän päihdetyön tavoitteiden ja toimien toteutumista seurataan, arvioidaan ja raportoidaan?

- Perustelut: -
- Sovitut kehittämiskohteet: Työn tuloksellisuuden raportointia tulisi kehittää.

Ehkäisevän päihdetyön kypsyysanalyysin yhteenveto / Juuka

✓	Alkava	Kehittyvä	Hyvä	Optimaalinen
1. Strateginen orientaatio		✗		
2. Tavoitteiden täsmällisyys ja mitattavuus		✗		
3. Osallisuus toimintaa ohjaavan suunnitelman laadinnassa				✗
4. Yhteistyö ja kumppanuudet		✗		
5. Eriarvoisuuden huomiointi	✗			
6. Riskien ja riskiryhmien tunnistaminen		✗		
7. Tiedolla johtaminen		✗		
8. Resurssit		✗		
9. Seuranta, arviointi ja raportointi			✗	

Soveltaen: Harju-Kivinen, Raija (2021). Ehkäisevän päihdetyön tiedolla johtamisen hanke (EPTT), Keski-Suomen sairaanhoitopiiri.

EPT-kypsyysanalyysiin sovellettu lähdeaineisto

Mallin kehittäjä: Harju-Kivinen, Raija (2021). Ehkäisevän päihdetyön tiedolla johtamisen hanke (EPTT), Keski-Suomen sairaanhoitopiiri

Kypsyysanalyysin osa-alueiden taustalla:

1. Strateginen orientaatio (PROMEQ)
2. Tavoitteiden täsmällisyys ja mitattavuus (Arviointimittari, Ojala E. ym. 2018)
3. Osallisuus toimintaa ohjaavan suunnitelman laadinnassa (PROMEQ)
4. Yhteistyö ja kumppanuudet (PROMEQ)
5. Eriarvoisuuden huomiointi (PROMEQ)
6. Riskien ja riskiryhmien tunnistaminen (SEM, Dahlberg L. ym. ja Arviointimittari, Ojala E. ym. 2018)
7. Tiedolla johtaminen (Arviointimittari, Ojala E. ym. 2018)
8. Resurssit (Arviointimittari, Ojala E. ym. 2018)
9. Seuranta, arviointi ja raportointi (Arviointimittari, Ojala E. ym. 2018)

Lähteet / sovelletut työkalut:

- Mäki-Opas, T. ym. (2019). Työkalupakki vaikuttavaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. PROMEQ tutkimushanke (Hyte-kypsyysanalyysimalli).
- Ojala E. ym. (2018). Arviointimittari yhteisölähtöisen terveyden edistämisen arviointiin.
- Dahlberg L. ym., WHO (2002). Social-ecological model (SEM).

